

Genieten van de Natuur: dood of levend

In de herfst was ik op mijn geliefde eiland Schier. Ik liep over het strand terug vanaf de Balg richting dorp. Ik deed er uren over want het strand ligt altijd vol met duizenden kleine kunstvoorwerpen en juwelen in allerlei vormen en de meest schitterende kleuren. Wat een pracht ligt daar uitgestald en al dat moois zomaar voor niets te zien.

Ik vond een hele grote bijzondere schelp en nam hem mee.

Een stuk verderop liepen een paar mensen heel gericht te kijken en te zoeken langs de vloedlijn. Ik liet mijn schelp aan hen zien. Ze slaakten diverse enthousiaste kreten en keken er met begerige ogen naar: het bleek een grote noordkromp te zijn.

Het diertje in deze honderden jaar oude schelp is dood maar zo iets dood uit de natuur kan dus veel enthousiasme opleveren.

Op de verste uithoek van het Westerstrand liep ik ook een keer uren te zwerven en te genieten van al dat moois. Daar vond ik een stukje barnsteen, ooit hars van een naaldboom die daar miljoenen jaar geleden levend stond. Dus ook iets dood wat veel vreugde kan opleveren bij de vinder. Het geeft een heel speciaal gevoel over je eigen nietigheid in de tijdlijn van de wereldgeschiedenis.

Deze vondsten van dode natuur zijn wel heel anders dan dat heerlijke 'waddengeluid' veroorzaakt door de zeepiëren in het wad die van die grappige zandhoopjes opwerpen. Je ziet de levende beestjes zelf niet maar hoort en ziet dat ze leven.

Heerlijk zijn de geluiden van alle soorten vogels en het zien van al die prachtige orchideeën of het paarse lamsoor in de kwelder, de vele vlindersoorten die om je heen fladderen.

De scheidslijn tussen levende en dode natuur is klein, ik geniet van beide!

Cocky Sietses

Stormland

Een drielingstorm tilt het water over de gestapelde keien die land moeten scheiden van het oneindige tumult van schuimkoppen. Langs de weg naar het dorp glimmen de klinkers onder het schijnsel van lantaarns. Echt donker is het nog niet, maar de wind heeft de klok een paar uur vooruitgezet.

Ik loop alleen, tenzij je haar hond zou meerekenen. Na geboortes rekenen ouders in weken. Ik denk ook nog in weken, ze zijn op de vingers van mijn handen te tellen. Omhoog kijken heeft tijdens deze wandeling niet zoveel zin, de klep van mijn stevig vastgesjorde pet belemmert een blik die kant op. Des te meer ben ik me in dit onstuimige weer bewust van de weidsheid van alles daarboven, de ruimte, de lagen, de luchtstromen.

Ik was erop voorbereid geweest, vier jaar lang heb ik me ingebeeld hoe het zou zijn en nu ik hier ben aanbeland is het vertrouwd terrein, al bergt het indringende verrassingen. Zoals het onvoorstelbare van wat waar is. Met mijn ogen dicht voel ik haar bovenbeenspieren als machtige ellipsen onder een jonge, zachte huid. Armen en schouders van een bootwerker, gebouwd om gewicht te tillen. We hadden haar lijf die avond met eerbied gewassen en ons erover verbaasd hoe weinig de ziekte erop had ingewerkt. Het zat allemaal onder die stevige laag pezen en spieren, we konden er niets van zien. Daar was ze blij om geweest, maar het maakt het begrijpen lastig.

In de regen langs de verlaten weg breekt mijn hart open. Niemand ziet hoe een berg pijn naar binnen wordt gekieperd, maar ik vind het niet erg, pijn is de verbinding met alles wat ik niet wil verliezen. Mijn gedachten maken een toer langs kind op schoot, kind verliefd, kind in mijn jurken, ons kind op haar sterfbed. Alles vermengt zich tot tranen, het is vreugde en trots en verdriet.

Terwijl ik ernaar hunker dat ze een hand naar me uitsteekt, me vertelt dat ze van me houdt en dat alles goed is, gebeurt er niets. Alleen het razen van de storm. In het hele land worden bomen omver en daken van huizen geblazen.

Een dag later schijnt de zon. Op dit vertrouwde eiland loop ik nu met mijn beste vriendin. De honden springen voor ons uit. Het licht is zacht, het duingras nog bleek, maar tegen de rand van de hoge, stilgevallen zee kleurt het al iets warmer geel.

Alexa Gratema

App

Alles is te leren.

Dat is mijn adagium.

Ik heb veel taallessen gegeven. Soms worden dingen snel opgepikt, een andere keer niet. En als dat gebeurt, dan ligt het altijd aan de docent, aan mij dus. Dan heb ik niet genoeg herhalingen ingebouwd.

Ik ging met pensioen en verhuisde naar het eiland.

Eén zou ik worden met de natuur. Ik ging mij verdiepen in flora en fauna. Alles is te leren, dus ook dat.

Ik kocht een vogelgids. De scholekster, de grutto, de merel en de mus kende ik al. Ik wist dat er een verschil is tussen pimpel- en koolmees. Maar welke van de twee was ook alweer groter? Als ik al een vogel zie (ik ben ook nog bijziend), kan ik hem vervolgens absoluut niet terugvinden in het boekje. Als ik door de verrekijker kijk, zie ik vogels nog veel verder weg dan daarvoor. De lepelaars van de Westerplas zouden voor mij ook meeuwen kunnen zijn. Eigenlijk is het wel mooi dat je denkt een sneeuwuil gezien te hebben, terwijl het een meeuw was.

Het vogelproject mislukte dus.

Voor de flora downloadde ik een app. De app leerde me nieuwe planten. Maar helaas, ik herhaalde niet genoeg. Wat ik dacht erbij geleerd te hebben, ben ik ook alweer vergeten. Die paarse bloemetjes, die geen hondsdrif waren, wat waren ze dan wel?

Eigenlijk is het heel mooi telkens te denken dat je een moeraswespenorchis hebt gezien, terwijl het iets anders is.

De app heb ik afgezworen toen hij beweerde dat de hazelaar in mijn tuin zo ziek was dat hij met handschoenen verwijderd diende te worden en ver van alle andere planten het liefst verbrand moest worden. Anders zou de hele tuin aan deze vreselijke ziekte bezwijken. Een hovenier zei dat de hazelaar wel wat meer water had kunnen gebruiken.

Voor fauna bestaat ook een app. Daar heb ik me nooit aan gewaagd. Dieren zitten nooit stil. Tijdens een wandeling vroeg een man mij of hij een foto van mijn hond mocht maken.

Natuurlijk, want ik heb de mooiste langharige, kastanjebruine hond van het eiland. De man had net een wat-is-dit-voor-een-dier-app geïnstalleerd op zijn telefoon.

De app wist het 100% zeker: Schotse Hooglander.

Titia Bouma

De tieuwn fan bep Aukje

Heer wat feur weeuwnderliks my fetôld is en neut opschreeuwn is. Eut wie der op it Eilaun in aud minsk. De júed fan it Eilaun naimden har bep Aukje. Eeuwren dà 't dit ferhaal eertiids fetôlden seze aik wal dat jò bep Baukje naimd wie. Sò lang is it lind, wy wette net mair wat har feurnôme wie en al helendal net wat har afternôme wie. De eursaak is dat min eerder it ferhaal net trochjaan wúe omdat it de Dúnatters eeunrastich metje súde. Afein, wy seze ne maar bep Aukje yn dit fetôltsel.

Bep Aukje hie in tieuwn sò as elkenien fan it Eilaun, maar har tieuwn stúech der altyd it baste by. Ginien seich har eut yn 'e tieuwn werkjen. Jò wie der tò aud feur. De auderen dasten it net oon om har tò friegjen hò 't it ne koom dat har tieuwn der sò meu en schien by stúech, want jà feelden it wal oon wat der de eursaak fan wie. Maar ben feelden dat net oon of wiene geweun tò neesgerrich, en derom friegen ben wal reis oon bep Aukje: „Werom is je tieuwn sò fesorged wylens neut ien je yn 'e tieuwn werkjen syn het?" Dan sei bep Aukje: „Och ben, it Eilaun fesorge myn tieuwn en sò komt it dat ôles der altyd sò grien by stie. Kom, nim maar wat lekkers fan myn tieuwn en seez it maar net tjin heit en mim. Feurút."

Dy tieuwn wie net it ienige dat núver oon har wie. Jauns wie der altyd in jiet dat by har baande. De ben seigen dat op in dei it jiet net mair baande. Der wez fole seid eeuwnder de auderen. Ik sil it maar kots nooifetôle. Op har storfbed hie pasteur friege: „Heste eut ingels syn?" Der wez seid dat bep Aukje deze wezzen as har laste spritsen het: „Pasteur mei it wal here, ik wet hò 't Dúnatters derút sjaie en wet aik dat jà de beschirmingels fan ús Eilaun binne." Der het it net by bleeuwn. Dy jaune wie der eeunrast yn 'e tieuwn fan bep Aukje. Min kúe de Dúnatters der daunsjen en sjongen here:

„Bep Aukje is út 'e tiid rôked,
In weeuwnderminsk is ne hannegien,
Wy hewwe har by de haun pôked,
Jò is wierom nooi de dúne gien."

Ik mien dat dit fetôltsel sjain liet dat de netieuwr fan it Eilaun leve.

Dyami Millarson

Vertaling: De tuin van oma Aukje, *Dyami Millarson*

Hoor wat voor wonderlijks mij verteld is en nooit opgeschreven is. Ooit was er op Schiermonnikoog een oude vrouw. De Eilanders noemden haar oma Aukje. Anderen die dit verhaal vroeger vertelden zeggen ook wel dat zij oma Baukje genoemd was. Zo lang is het geleden, wij weten niet meer wat haar voornaam was en al helemaal niet wat haar achternaam was. De oorzaak is dat men vroeger het verhaal niet wou doorgeven omdat het de Schiermonnikogger Duingeesten onrustig zou maken. Enfin, wij zeggen nu maar oma Aukje in dit verhaal.

Oma Aukje had een tuin zoals eenieder van Schiermonnikoog, maar haar tuin stond er altijd het beste bij. Niemand zag haar ooit in de tuin werken. Zij was daar te oud voor. De ouderen dorsten het niet aan om haar te vragen hoe het nu kwam dat haar tuin er zo mooi en netjes bij stond, want zij voelden het wel aan wat daar de oorzaak van was. Maar kinderen voelden dat niet aan of waren gewoon te nieuwsgierig, en daarom vroegen kinderen weleens aan oma Aukje: „Waarom is uw tuin zo verzorgd terwijl nooit iemand u in de tuin heeft zien werken?” Dan zei oma Aukje: „Och kinderen, het eiland Schiermonnikoog verzorgt mijn tuin en zo komt het dat alles er altijd zo groen bij staat. Kom, neem maar wat lekkers van mijn tuin en zeg het maar niet tegen papa en mama. Vooruit.”

Die tuin was niet het enige dat apart aan haar was. 's Avonds was er altijd een licht dat bij haar brandde. De kinderen zagen dat op een dag het licht niet meer brandde. Er werd veel gezegd onder de ouderen. Ik zal het maar kort navertellen. Op haar sterfbed had de pastoor gevraagd: „Heb je ooit engelen gezien?” Er werd gezegd dat oma Aukje deze woorden als haar laatste gesproken heeft: „Pastoor mag het wel weten, ik weet hoe de Schiermonnikogger Duingeesten eruit zien [culturele toelichting: er wordt traditioneel gezegd dat niemand op Schiermonnikoog weet hoe de Schiermonnikogger Duingeesten eruit zien] en weet ook dat zij beschermengelen van het eiland Schiermonnikoog zijn.” Daar is het niet bij gebleven. Die avond was er onrust in de tuin van oma Aukje. Men kon de Duingeesten daar horen dansen en zingen:

„Oma Aukje is uit de tijd geraakt [gestorven],
Een wondervrouw is nu heengegaan,
Wij hebben haar bij de hand gepakt,
Zij is terug naar de duinen gegaan.”

Ik meen dat dit verhaal laat zien dat de natuur van Schiermonnikoog leeft.

Natoer libbet?

Ja, ik haw de stap nommen. Al tiden ergerje ik my oan alles wat ús Waadsee bedriget. Gasboarynstallaasjes, heechspanningskabels en folle net genôch. Op'e râne fan dit paradyslik gebiet stie myn widze. Myn jonge lichem liet him al gau yn it sâlte seewetter sakje en rôle yn it smûke slyk om dat deselde see de kwelder opskode. Ik wol my, as fjouweren-sâwntichjierrich waadskepsel, no noch ynsette om te rêden wat der noch te rêden is. Ik haw in mail nei Boppen stjoert. En wa sketst myn ferbjustering? Ik krige in mail wer werom. Fan wa? Fan de Skepper. Ek Hy krige de grize oer de grouwe hoe't der mei syn skepping om gien waard. De tiid wie dêr om no troch te pakken. Ik kaam mei in idee wat ik al tiden oertocht hie. Nei it foarbyld fan syn Hof fan Eden woe ik in Hof fan Heden ta stân bringe. En nochris skeat myn ferbjustering nei in heger peil. "Asto de hannen út'e mouwen stekst sko Ik dy ark en help fanôf Boppen ta." En ik gie los! En wêr blaasde in sterke westenwyn my hinne? Krekt, Skiermûntseach kaam oan'e kime yn it sicht. Mar ek de tentakels fan in pear boartuorren. Der kaam al in grutte twivel by my boppe doe't dy mânske tentakels tichterby kamen. Hoe sil ik dit oanpakke? Ynienen seach ik it ûnbidich ding skeef weisakjen. Yn it wetter rûnom de lokaasje naam ik wol in stik as tsien swypkjende sturten fan wâlfisken waar. Nee, hen? Yn in pear minuten kantelden de tuorren om. En noch wie it net dien. Se wonken my mei harren swypkjende sturten noch fierder it eilân lâns. Lizzend op in brede rige namen se de kabel dy't dêr krekt oanlein wie op'e brede rêgen. Myn blik gie nei Boppen. In iennichste wat ik gewaar wurde koe wie in wolk dy't der út seach as in grutte hân mei de tûme omheech. Doe wist ik genôch. Ik ferwachte help fan Boppen en dy krige ik. Ik bin daliks werom fearn, my net op it eilân sjen litten. Ik hoegde net lauwere te wurden. Alle ear en wurdearring stjoerde ik omheech en as ik yn'e buert kom saluearje ik nei de keppel wâlfisken dy't mei de sturten even nei my swaaie. Skiermûntseach en it Waad. Allinne de natoer bliuwt oer!

Inne Bilker

Merel

Ik schrijf deze column tijdens een gierende junistorm op Schiermonnikoog, het eiland waar mijn vrouw en ik al dertig jaar regelmatig vertoeven. Normaliter is de loeiende wind voor ons de lokroep om de elementen te gaan trotseren en ons te laten zandstralen op het strand, want juist boven windkracht 8 rollen er interessante voorwerpen door de branding. We hebben bijvoorbeeld ooit een wervelschijf van een 30.000 jaar oud oerhart gevonden, en sindsdien zien we in elke donkere schim in de aanrollende golven een archeologisch buitenkansje. Maar dit keer hielden de vrijwel horizontale slagregens ons nog even binnen. Slapjanussen? U heeft gelijk, maar thuisblijven bood tegelijkertijd een mooie gelegenheid de pen ter hand te nemen.

U vraagt zich inmiddels af hoe ik na zo'n lange inleiding binnen de maximaal 400 woorden van de column de titel hierboven nog kan verantwoorden. Er is in dit verhaal immers nog geen ornithologisch woord voorbijgekomen. Welnu, toen het stormlawaai ons vanmorgen bij het ochtendkrieken deed ontwaken, bleek onze huismerel, die ons elke ochtend vanaf het kapje van de schoorsteen pleziert met een prachtig concert, tegen alle logica en verwachtingen in, niet weggeblazen te zijn. Terwijl alles wat los zat door hevige rukwinden werd verplaatst, zat het zwarte vogeltje onversaagd en onwrikbaar op zijn schoorsteenkapje. Manmoedig trachtte hij, met wisselend succes, het razen van de wind te overstemmen. Terwijl de bomen angstwekkend ver doorbogen, de dakpannen rammelden, fietsers in westelijke richting niet verder kwamen dan 'surplace', de storm aanwakkerde, en het geruis der bladeren het aantal decibels bereikte waar het woord 'geruis' niet meer bij past, floot de merel zijn aangenaam, melancholisch lied, met veel muzikale variaties. Een uitvoering waar het Schiermonnikoogse Shantykoor - het is met schroom dat ik dit noteer - niet tegenop kan. We luisterden er met bewondering naar. Niet alleen vanwege de virtuositeit, maar ook vanwege de moed waarmee dat wezentje van nog geen ons zwaar, met holle botjes de bulderstorm de baas bleef, daar waar volgens de wet van Hectopascal het beestje tot ver voorbij Rottumeroog meegevoerd zou moeten zijn. Stormlawaai met vogelzang vermengd; natuur lééft!

Mocht u, gedreven door emancipatorische motieven, willen weten waarom ik dit a capella-wondertje als een 'hij' en niet als een 'zij', heb aangeduid, dan is het antwoord dat het ornithologisch vaststaat dat alleen de mannelijke merels zo mooi fluiten, en bovendien: dit was duidelijk een merel met ballen.

Simon van Wetten

Speenkruid

Het is een groen tapijt met gele spikkels dat groeit langs modderige slootjes. Het wordt niet groot en is nooit uitbundig. Het is een plantje van bescheidenheid. Het bloeit maar even en je loopt er zo voorbij. Maar als je het ziet bloeien dan weet je dat het lente is.

Een klein plantje dat verlangt naar vroeger, naar gezellig wandelen met haar. Even naar de overkant, door het kleine bos met schelpenpaadjes, langs het kerkhof en samen lopen in het Groningen van toen.

Het groene weiland dat ruikt naar koeienmest en natte klei. Die lange lege horizon met af en toe een kerkje en een boerderij. En boven alles die immense blauwe lucht. Zoveel rust en zoveel ruimte. We voelen ons zo klein.

Geslagen door harde wind en eindeloze stilte lopen we zij aan zij. Lange stappen, recht vooruit. Wijzen naar de grutto, de scholeksters en de eenden in het kroos. En kijk, daar groeit het: het gele speenkruid in al haar bescheiden glorie. We staan even stil en genieten samen van dit moment.

Kom op, terug naar huis, met koude neuzen en rode wangen. De kachel op achttien graden, even zitten, na-genieten met een kopje thee en één klein koekje.

Niets groots, niets uitbundigs. Deze rijkdom is genoeg. We waren samen en zagen speenkruid, de lente is weer terug.

Het bloeit maar even en je loopt er zo voorbij.

Thomas Theisens